

..-VARIANTA SCURTA -2

Ctitorii Învățământului României Moderne

Petre T. Frangopol

Momentul actual, este unul de răscruce pentru sistemul de învățământ din țara noastră, odată cu intrarea în vigoare a Legii Educației Naționale la 9 februarie 2011. “Viitorul unei națiuni este hotărât de modul cum aceasta își pregătește tineretul” afirma încă din secolul al XVII-lea marele umanist olandez Erasmus. De aceea, ne-am propus să readucem în memoria celor de azi, eforturile ctitorilor învățământului românesc, care s-au zbatut să creeze România secolului XX, într-un climat politic și socio-economic potrivit ce nu trebuie dat uitării.

Intr-un interval scurt, 1859-1918, în ciuda inegalităților sociale (unii oameni trăiau în bordeie !) s-au anulat diferențele ce ne situau la periferia Europei. Între cele două războaie mondiale, România a avut unul din cele mai bune sisteme de învățământ din Europa ca structură, rezultate, dar mai ales eficiență.

Spiru Haret (1851 – 1912)

Prima reorganizare, cu adevărat, a învățământului național din România mică, a fost realizată de Spiru Haret, primul român doctor în matematică la Sorbona. La 27 de ani, Spiru Haret era cel mai tânăr profesor al Universității din București.

În calitate pe care a avut-o de membru al Consiliului permanent al instrucției (1882), de inspector general școlar (1883-1885), secretar general al Ministerului Instrucțiunii Publice (1885-1888) și apoi de ministru al Instrucțiunii Publice și a Cultelor în guvernele liberale (1897-1899; 1901 – 1904 și 1907-1910), Spiru Haret va duce o luptă neîncetată pentru reformarea și dinamizarea învățământului românesc, realizând reorganizarea din temelii a școlii românești de care s-a ocupat PERSONAL până în cele mai mici amănunte.

Inițiază celebrele sale rapoarte anuale despre starea școlii, cel din 1884 demonstrează necesitatea revizuirii întregului învățământ. Au ramas faimoase redactările sale lapidare ale tuturor legilor organice privind învățământul. De exemplu, recrutarea judicioasă a personalului didactic universitar care trebuia să se alinieze la standardele europene, a condus la mărirea numărului studenților. Spiru Haret a luat măsuri severe ca obligativitatea școlii primare rurale să devină o realitate, prin aplicarea de amenzi părinților care opreau copiii acasă pentru a-i ajuta la diferite munci în gospodărie. A stimulat inițiativele locale de construire din fonduri private a școlilor: "noi (dobrogenii), elemente statornice și de ordine, dupa cum am dovedit a fi, cari am alergat si am contribuit ca să ridicăm sute de școale si zeci de biserici românești" (cf. *Audiențele Dobrogenilor la M. Sa Regele și Titu Maiorescu; Memoriul înmănat Suveranului; Membrii delegatiei: I. Rădulescu, C. Frangopol, Mustafa Memet, E. Brenner, ș.a., Tipografia Speranța, București, 1911, p. 14; Bibl. Acad. Române II 24986). A inițiat înființarea grădinițelor de copii în România, de asemenea tipărirea manualelor model pentru învățământul primar și a instituit un control eficace pentru cărțile de învățământ secundar. A dat o deosebită atenție învățământului agricol în școlile sătești și în școlile*

normale, ca și învățământului profesional. Inspirată din legislația franceză, celebra lui reformă din 1898 era în concordanță cu interesele culturale, sociale și naționale ale poporului român. De aici venea și marea răspundere a școlii, afirma Haret, cea dintâi datorie a ei este de a forma buni cetățeni și pentru a fi buni cetățeni trebuie să-și iubească fără rezerve țara și să aibă încredere nemărginită în viitorul ei. Așa se explică marea importanță pe care el a acordat-o predării, în învățământul primar și secundar, a istoriei naționale, geografiei și limbii române. Petre Gârboviceanu, în discursul ținut la Camera Deputaților în 28 iunie 1924, arată că, până în 1910, Spiru Haret a înființat singur la sate 1305 școli cu 2660 săli de clasă, cu 2230 de posturi și 700 de locuințe pentru învățătorii diriginți, realizări cât ceilalți 49 de miniștri ai instrucțiunii la un loc, pe care i-a avut România în acea perioadă. A înființat și a organizat cursuri pentru adulți. În 1908-1909 funcționau 1403 cursuri cu 566.678 auditori.

Merită subliniat faptul că profesorii de liceu și învățătorii de la sate, datorită reformelor lui Haret erau persoane respectate, atât prin profesionalismul celor mai mulți dintre aceștia, cât și prin venitul care le permitea un trai decent.

Constantin Angelescu (1869 – 1948)

Ideea de școală națională creată de Spiru Haret și a reformelor sale de structură a învățământului, a fost continuată ca un adevărat cult de Constantin Angelescu, care a adaptat-o cerințelor moderne și noilor stări și condiții de viață după Marea Unire de la 1918. Absolvent și doctor în medicină al Facultății de Medicină din Paris (1894), după 10 ani de lucru (1887-1897) revine în țară, devine Profesor și director al Clinicii Chirurgicale a Facultății de Medicină din București. Președinte al Academiei de Științe precum și al Academiei Medicale (1935-1948) înființate la inițiativa sa, a fost, cu intermitență, ministru al Instrucțiunii Publice între 1918 și 1940 în diferite guverne, timp de 11 ani.

A promulgat un decret-lege (1919) de înființare a Comitetelor Școlare pentru investiții, care se va concretiza prin construirea de circa 12.000 de localuri de școală între 1922-1938, ca sarcina cea mai urgentă, datorită statisticilor ce consemnau numărul analfabeților în timpul primului său mandat de ministru: Basarabia 60%, Bucovina 60%, Ardeal 40%, Vechiul Regat 43%. Aceeași situație dramatică o constată și în privința copiilor ce trebuiau să meargă la școală: media pe țară a celor ramași în afara școlii era de aproape 70% ! Aceste Comitete școlare erau formate pe lângă fiecare școală din numeroși reprezentanți (ai corpului didactic, Primăriei, părinți, foști elevi ai școlii) care aveau rolul de a strânge bani să construiască localul și să supravegheze bunul mers al acestuia.. Casa Școalelor, va imprima tuturor Comitetelor Școlare o unitate de acțiune prin lege, pentru a le crea o responsabilitate, a evita corupția și a nu se abate de la scopul principal, construcția școlii.. Ministrul Angelescu cutreiera țara de la un capăt la altul, vizita satele și orașele care arătau bunăvoința pentru școli, îndemna, sfătuia și chiar ajuta cu bani comitetele de construcție, iar prin Casa Pădurilor se oferea gratuit lemnăria. Implicarea era totală.

Ilie G. Murgulescu (1902-1991)

Puțini pot realiza astăzi ce însemna în anii 1950-1963 să ai curajul, dar să și reușești, să schimbi în plină maree comunistă efectele dezastruoase ale reformelor învățământului de sorginte sovietică ce ne condamnau la înapoiere și barbarie.

Ei bine, acest lucru i-a reușit profesorului Ilie G. Murgulescu absolvent al Facultății de Științe a Universității din Cluj, unde și-a susținut doctoratul. Pregătirea profesională și-a continuat-o la Institutele de Chimie Fizică ale Universităților din Leipzig și Jena (1932-1933). Profesor (1945-1949) și rector la Institutul Politehnic din Timișoara (1947-1949), apoi la Universitatea din București (1949 – 1950) unde a fost profesor până la pensionare. În calitate de Ministru al Învățământului (1955-1956), (1960-1963) și președinte al Academiei Române (1963-1966), ca om atașat școlii românești prin tot ceea ce a făcut pozitiv, i-a convins pe mai marii comuniști ai vremii că învățământul românesc după reforma din 1948 mergea foarte prost. Nu a putut salva miile de dascăli epurați și închiși, dar: **a.** a anulat “desetiletca” rusească (reducerea liceului la 10 clase); **b.** a reînființat liceele reale și umaniste de 11 și apoi de 12 ani; **c.** a reintrodus bacalaureatul european foarte serios cu 7 discipline orale într-o zi, cu comisii în bună parte străine de locul unde avea loc examenul; **d.** a eliminat hegemonia limbii ruse și a reintrodus limbile moderne (franceza, engleza); **e.** a desființat SISTEMUL INUMAN DE ADMITERE la facultate pe bază de origine socială; **f.** a introdus bursele de regiuni administrative sau de fabrici, pe locuri suplimentare față de cele aprobate prin plan de minister (pe criterii de merit personal și al unui principiu, omul și locul, care să nu fie furat sau anulat); **g.** a întărit competiția profesională în școli și facultăți, unde numai cei mai merituoși primeau burse; **h.** a reintrodus limba latină (el însuși un iubitor al ei și al poeziei antice).

A făcut tot ce a putut ca să cuprindă în procesul de învățământ pe toți copiii țării și *a studiat toată legislația învățământului din 1864 – la zi*, ca un veritabil om de știință ce era. Ca și S. Haret controla personal și se lupta să promoveze elitele din rândul tinerilor.

Obișnuia să spună că „cel ce nu lucrează (cercetează) în domeniul ce și l-a ales, niciodată nu va fi un cadru didactic de calitate”.

Am ținut să readuc în memoria noastră câteva elemente esențiale ale reformei lui “nea Ilie” –cum i se spunea de către elevii și admiratorii săi –, care a realiniat învățământul românesc la cel de tip european, de inspirație franceză, introdus de Spiru Haret și Constantin Angelescu.